

بداند دویم عرایض را که علاوه بر ارجاع بیکمی از وزارتخانهها کمیسیون صلاح میدانند که با اطلاع مجلس برسانندسیم آنکه رجوع آنها را بمجلس نه بوزراعصلاح بنادحالا معلوم است که کسی بدون جهت مطالبی را بمجلس نمی نویسد بجهت اینکه این مطلب یا شکایت از حاکم است یا شکایت از وزیر است اگر باید تمام عرایض را بعرض مجلس برسانیم آنوقت اگر مجلس سه مقابل این وقت پیدا کند ممکن نیست که عرایضی که بمجلس رسیده است تمام شود .

يك مطلبی هم که بانظر بنده رسیده است و میخواستم که در این خصوص يك پیشنهادی بکنم بمجلس اولاً اینکه عده کمیسیون عرایض کافی نیست بجهت رسیدگی بعرایض دیگر اینکه باید نظر کمیسیون هر قدر وسعت داشته باشد که بتوانند با وزراء داخل مذاکرات شوند چنانچه این حق را هم هیئت رئیسه بماداد که بتوانیم با ایشان مذاکره نماییم و چون در نظامنامه همچو حقی بما داده شده بود تا يك قدری مسامحه کردیم بعلاوه وقتمان مساعدت نکرد در هر صورت ما عرایضی را که بکمیسیون میرسد يك قسمت را می فرستیم به هیئت رئیسه هیئت رئیسه مختار است میتواند جزء دستور بکند یا نکند و یکقسمت از عرایض را میفرستیم پیش وزراء و يك قسمت دیگر را هم جوابی که لازم است و مقتضی است داده میشود یا اینکه لاجواب است مثل مطالبی است که قابل جواب نیست بنده عرض می کنم کمیسیون عرایض اگر نواقصی داشته باشد لکن باندازه که از دستش برمیاید اقدام میکند .

رئیس - این صحیح است تا کتون هم مطابق آن عمل شده است اگر عرایض مهمی از کمیسیون عرایض رسیده است به هیئت رئیسه هیئت لازم دانسته است بعرض مجلس برسد بعرض مجلس رسانیده ولی اینکه فرمودید که عده کمیسیون کافی نیست این يك مطلب قانونی است و نظامنامه شش نفر معین کرده است و اگر کمیسیون عرایض بآن عقیده باقی است و شش نفر را کم میدانند باید يك پیشنهاد قانونی کتبا بنمایند که بمجلس آمده در اینخصوص فراری داده شود .

لواء الدوله - قبل از اینکه داخل مذاکرات در دستور شود بدو نوشتجات و عرایضی که بمجلس میرسد باید بعرض مجلس برسانید مطابق ماده ۱۰۴ پس يك قسمت از عرایض باید در مجلس قبل از اینکه داخل در مذاکره شوید بعرض مجلس برسانید .

رئیس - مطابق اینهم عمل شده است .

حاج سید ابراهیم مدرس - بنده چون در کمیسیون بودجه هستم وقت کمیسیون بودجه هم زیاد است از کمیسیون داخله استعفاء می دهم .

وکیل التجار - اگر چه آقایان در ضمن اظهاراتشان مقداری از عرایض بنده را فرمودند البته خاطر آقایان مسبوق است که چیزی نیست فقط از حق نظارت مان باقی مانده است سؤال واستيضاح است و نظامنامه داخلی از برای استيضاح معین نموده است که منتهی نامدت يك ماه وزیر میتواند از برای جواب حاضر شود و زیاده بر آن حق ندارد تأخیر

ببندارند و يك فقره استيضاح بنده در باب پول نیکل کرده ام گویا متجاوز از يك ماه است و حاضر نشده اند که جواب بدهند و در خصوص سئوالات نمایندگان نظامنامه مینویسد که در صورتیکه وزراء حاضر باشند در آخر جلسه ممکن است سئوالات بشود و جواب باید بدهند و در صورتی که حاضر نباشند بجهت جواب دادن در جلسه آتی میتوانند جواب بدهند ولی حالا طوری شده است که وزراء بسؤال نمایندگان نه باستيضاح نمایندگان میخواهم عرض بکنم وقع نمیکنند یا وقت ندارند جواب بدهند در صورتی که اغلب هم در مجلس تشریف دارند و هیچ اعتناء نمی کنند در صورتیکه سؤال يك چیزی است که نتیجه اش بعد باید استيضاح برسد و بعضی سئوالات بنده و سایر نمایندگان کرده ایم که اگر جواب مساعد نشدیدیم مجبوریم که استيضاح کنیم بجهت اینکه آنها در موقع خودشان اگر حاضر نشوند که جواب مساعد ندهند نماینده مجبور باستيضاح است و باید حالا ترتیبی قرار داد آقایان وزراء حاضر شوند و جواب بدهند می دانید بعضی سئوالات هست که اگر در آن موقع سؤال نشد ممکن است ضررهای کلی بمملکت بزند ضرر مالی و همه چیز که اگر در آن موقع سئوالی شد ممکن است فائده داشته باشد و اگر از آن موقع گذشت فائده نخواهد داشت و بنده هم این عرایض را مهم میدانستم عرض نکردم حالا هم که آقایان تشریف میبرند کوتاه میکنم .

رئیس - استيضاحی است آقای مشیر حضور کرده اند قرائت میشود (بعبارت ذیل قرائت شد) **مقام منبع ریاست مجلس مقدس شورای ملی** - بنده از بابت عباس خان نام قفقازی رئیس نظمیته اصفهان که در صبح روز پنجشنبه آقای معتمد خاقان حکمران آنجا و عمو زاده ایشان میرزا عبدالرحیم خان را علناً در دارالحکومه با چند تیر رولور مجروح ساخته و پس از انجام این جنایت خود جانی با چهار نفر از رفقای ایرانی خود که ملبس بلباس قفقازی بوده اند رفته در قونسول خانه روس متحصن بشوند و در خصوص استخدام اینگونه اتباع خارجه در ادارات دولتی از رئیس الوزراء استيضاح خواهم کرد مقرر فرمائید هر چه زودتر در مجلس مقدس حاضر شده جواب بنده را بدهند دویم صفرا المظفر (فتح الله طباطبائی مشیر حضور) .

رئیس - این را ابلاغ می کنیم که بیایند جواب بدهند هر چه هم جواب دادند بعرض مجلس برسانیم .

آقا شیخعلی شیرازی - در دستور مسی خواستم این را عرض کنم که بعضی از وکلاء مدتی است که معطل هستند و باید تکلیف آنها معلوم شود از جمله وکلای قاننات هستند که مدتی است اعتبارنامه رسیده و بمجلس نیامده است که عقیده مجلس هم معلوم شود و همچنین اعتبار نامه وکلای زنجان هستند که شکایت هم کرده اند حتی که وکلای ماچرا در خارج مانده در این خصوص باید اقدامی شود که راپورت آنها از شنبه بیاید دیگر آنکه يك سئوالی است که فریب يكسال است حاجی آقادر

خصوص نواقص بحریه کرده اند نمیدانم علت چیست که حاضر نمیشوند جواب بدهند .

رئیس - این را هم رسیدگی میکنیم و بعرض مجلس میرسانیم .

(رئیس حرکت کرد مجلس یکساعت ونیم از شب گذشته ختم شد) .

جلسه ۲۰۶

صورت مذاکرات مشروح روز شنبه چهارم شهر صفر المظفر ۱۳۳۵

مجلس دوساعت و ربع قبل از غروب آفتاب در در تحت ریاست آقای ممتازالدوله تشکیل شد .

صورت جلسه روز پنجشنبه دویم را آقای معاضد الملک قرائت نمود .

فائین روز پنجشنبه - حاج سید نصرالله - وحید الملک - مرتضی قلی خان بختیاری - سردار اسعد

بدون اجازه - آقای میرزا علی اکبر خان دهخدا .

با اجازه - آقای میرزا مرتضی تمیخان .

آقا میرزا اسدالله خان در موقع مقرر حاضر نشده اند .

آقا سید محمد باقر ادیب مریض بودند .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی که هست فرمائید .

آقا میرزا مرتضی قلی خان - در جزو اشخاصی که دیر آمده اند بنده را نوشته اند در صورتی که آن روز از صبح در تلکرافخانه با اصفهان مشغول مذاکره بودیم تا وقتی که شرفیاب شدیم و مخصوصاً آقای آقا میرزا ابراهیم خان رازحمت داده فرستادیم که عذر ما را اظهار بکند و علاوه بر این برای این که مطمئن باشم سه دفعه تلفون کردم بمجلس از این جهت خواستم عرض کنم که عذر داشتیم .

آقا میرزا احمد - رأی که در باب مستخدمین امریکائی گرفته شد به اتفاق بود نه به اکثریت بواسطه اینکه عده (۷۶) نفر بود و [۷۰] نفر رأی دادند و پنج نفر امتناع کردند و یک نفر رد کرد نظیری هم در سابق در همین مجلس در خصوص انتخاب حاج میرزا زین العابدین مرحوم داشت که چند ورقه سفید داشت مملکت اتفاق داشتیم و ایشان رابه اتفاق انتخاب کردیم .

آقا شیخ علی شیرازی - در جلسه سابق مذاکره شد که در فقره لایحه مستخدمین امریکائی باید بطریق لایحه قانونی ماده بماده رأی گرفته شود و حال آنکه آنها مواد نیست فقراتی است که در ضمن يك ماده است این را ماده دانستن يك نوع مسامحه است .

ارباب کیخسرو - در مسئله مستخدمین امریکائی که اسم و واجیشان در اینجا نوشته شده است آن روز که اینجا مذاکره شد و تصویب شد و اینجا هیچ قبلی از آن بابت نشده است .

ادیب التجار - بنده آن روز در خصوص استيضاح دکتر امیرخان مخصوصاً تصریح کرده ام در آن ماده که دولت ایران حق تفتیش درباره قرارداد بانك استقراری در شعبه رهنی داشته است خواهش

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

فرمودند که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم که در این خصوص استيضاح بکنم

مخصوصاً در کتترات بلویکی ها آنچه بنظر بنده است حقوق يك ساله است بملاوه بنده حق وکلا را نگرفته ام عرض کردم که این مطلب مختلفیه است و همیشه وقت نمایندگان محترم را تلف میکند خوب است حل بشود که رفع اشکال شده باشد .

میرزا ایانس - يك پیشنهادی در اینجا شد که يك قیدی در آن شده است که اگر دولت بخواهد در مدت چهار سال او را خارج بکند حقوق يك ساله او را بدهیم و بعد از مدت چهار سال اگر خواست او را خارج بکند حقوق بقیه او را بدهند اینک پیشنهادی است که بنظر خیلی خوب می آید ولی در عملیات که می آید می بینید چه نوشته شود و چه نوشته نشود هیچ فرق نمی کند برای اینکه آمدم در صورتی که چهار سال ونیم از مدت کتترات این شخص گذشته و مانده است شش ماه درین صورت اگر دولت بخواهد او را خارج بکند باید همان حقوق شش ماهی را که از مدت کتترات باقی مانده است باو بدهد دیگر در این صورت چرا باید حقوق یکساله را باو بدهند پس این پیشنهاد هیچ بدرد نکته اقتصادی نمی خورد اما آمدم در مسئله پیشنهاد های دیگر که بعضی از آقایان درین خصوص مخالفند که يك سال زیاد است و حقوق شش ماه باید داده شود بنده درین خصوص قول وزیر پست و تلگراف را تأیید می کنم و میگویم که تمام مستخدمین خارجه هم حقوق يك ساله را می گیرند پس اگر يك پروسدانی درین باب می داشتیم که سایرین حقوق ششماه را گرفته اند بنده هم تصدیق می کردم که در این صورت باید حقوق ششماه باین شخص داده شود ولی بدبختانه يك هم چو پروسدانی نداریم بلکه در کتترات سابق همین شخصی که حالا می خواهید کتترات او را تجدید بکنید بنده چون در کمیسیون بوده ام دیدم اینطور نوشته شده بود که در صورتی که دولت بخواهد او را روانه بکند و لازم نداشته باشد و از او ناراضی باشد باید حقوق يك ساله را باو بدهند بعد بنده از طرف کمیسیون بودجه مأمور شدم که با مسیوهازه مذاکره بکنیم و او را بقبولانیم که اگر دولت او را لازم نداشته باشد و بخواهند خارجش کنند سه ماهه مواجب او را بدهد و او را مرخص بکند و بند لازم است عرض کنم که در این خصوص خیلی زحمت کشیدم تا او را راضی کردم او میگفت پنجساله مستخدم دولت می شوم و دولت هر وقت بخواهد مرا مرخص بکند باید حقوق يك ساله را بمن بدهد بعد از مذاکره در آخر مجبور شدم که باوفهمانم که این يك صورت منطقی ندارد که در صورتی که دولت از تو راضی باشد و بخواهد مرخص بکند حقوق يك ساله را بدهد اگر هم نا راضی باشد و بخواهد اخراج کند حقوق يك ساله را بدهد بمذاز زحمات زیاد او را فهماندم که همین طور قبول بکند حالا اگر آقایان در مسئله يك سال و سه ماهش تردیدی بکنند مثل این است که این کتترات را دور انداخته باشند دیگر بسته برای آقایان است هر طوری تصویب می کنند مختارند .

رئیس - این جا اغلب از آقایان پیشنهاد ها کرده اند ولی در پیشنهاد هائی که می شود ملاحظه نظامنامه داخلی نمی شود بجهت اینکه در مقدمه پیشنهاد ها باید دلایل آن را ذکر بکنند که از برای چه و بچه دلیل این پیشنهاد می شود و بنده عقیده ام اینست که این ماده رجوع شود بکمیسیون که در آنجا تجدید نظری در آن بکنند و آقایانی هم که پیشنهاد کرده اند خوب است در کمیسیون تشریف برده نظریات خودشان را اظهار بدارند که با ملاحظه اطراف در ثنائی بمجلس راپورت بدهند .

سلیمان میرزا - این مطلب لازم نیست که رجوع شود بکمیسیون زیرا که این پیشنهادی است که شده است که این شخص با این شرایط حاضر است برای این استخدام و بدون این شرایط حاضر نیست و در اظهار آراء هم آقایان آزادند می توانند عقاید خودشان را اظهار بدارند ممکن است پیشنهاد بکنند که این شرایط بکلی حذف بشود ولی وقتی که یکی از شرایط را رد کردند مثل اینست که این کتترات را در حقیقت رد کرده اند و لازم ندانسته اند که کتترات مسیوهازه را تجدید بکنند مقصود این است که او با این شرایط حاضر است این استخدام را قبول بکند کمیسیون هم این شرایط را قبول کرده است حالا آقایان اگر می توانند قبول بکنند و الورد بکنند و هر چیزی که در اینجا با کثرت گذشت همان خواهد بود و بمقیده بنده خوب است که در پیشنهادها و راپورت کمیسیون رای گرفته شود که زودتر این مطلب ختم بشود و تکلیف این کار معلوم بشود .

رئیس - مقصود بنده این بود که آقایان این نظریاتی که دارند در کمیسیون پیشنهاد بکنند و اعضاء کمیسیون هم ملاحظات خودشان را بنمایند و زودتر راپورت آن را بدهند که این مطلب زودتر بگذرد حالا ده دقیقه تنفس می شود .

(مجدداً جلسه تشکیل شد .)

رئیس - بعضی از آقایان تشریف برده اند وعده از برای مذاکره و اخذ رای کافی نیست بعضی از آقایان هم تقاضا کرده اند که جلسه را ختم بکنیم و بعضی از نمایندگان هم پیشنهاد کرده اند و اجازه نطق هم بعضی ها خواسته اند که در این خصوص مذاکره بکنند ولی چون عده کافی نیست و نمایندگان تشریف برده اند دستور جلسه آتیه را عرض می کنم و مجلس را ختم می نمایم .

حاج شیخ الرئیس - بنده يك عرض مختصری داشتم که می خواهم در آخر مجلس عرض کنم و حالا که آقایان تشریف برده اند در جلسه آتیه اجازه بفرمائید عرض کنم مختصر است .

رئیس - خوب است آقایان نمایندگان عصرها زودتر تشریف بیاورند که سه ساعت به غروب مانده مجلس منعقد بشود و اول مغرب ختم بشود برای اینکه هوا سرد است و اغلب از آقایان هم راهشان دو راست و اگر آقایان زودتر تشریف بیاورند هم مجلس را زودتر منعقد می کنیم و هم

این که زودتر ختم بشود و اسباب زحمت سایرین هم نخواهد شد . دستور جلسه آتیه از این قرار است . بقیه مذاکرات در راپورت کمیسیون بودجه راجع به تجدید کتترات مسیوهازه - راپورت کمیسیون بودجه راجع به تجدید کتترات مسیوهاله - شور دوم در بقیه قانون دیوان محاسبات شور دوم در قانون ثبت اسناد .

[مجلس نیم ساعت از شب گذشته ختم شده .]

جلسه ۲۰۷

صورت مذاکرات مشروح یوم

۳ شنبه هفتم شهر صفر المظفر ۱۳۲۹

مجلس يك ساعت و چهل و پنج دقیقه قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ممتاز الدوله منعقد شد .

رئیس - جلسه امروز را بنده بايك تأسف فوق العاده افتتاح می کنم و آن تأسف که بنده دارم نسبت بعادته ناگواری است که سه روز قبل نسبت به مرحوم صنیع الدوله روی داد و يك خانواده بزرگی و همه ما را دچار مصیبت نمود و کلای محترم خصوصاً و اهالی مملکت عموماً می دانند که آن مرحوم چه در مقام وزارت یا سایر مقاماتیکه بوده اند تا چه اندازه نسبت بمملکت ما خدمت کرده و علاوه در زمانیکه و کیل یا رئیس مجلس بوده اند همیشه زحمات مملکتی در عهده گرفته و مخصوصاً در مسئله مشروطیت زحمات فوق العاده کشیده اند علاوه بر این خدماتیکه همه آقایان مطلعند که نمی خواهم بطور تفصیل عرض بکنم یاره خدمات بزرگ هم نسبت به صنایع و تجارت مملکت نموده و در این دو مسئله همه می دانند که آن مرحوم همیشه پیش قدم بوده اند در این حادثه نه فقط خانواده خود را بلکه همه ماها را متأسف گذاشتند خصوصاً اینکه با يك حالت فجیعی از دنیا رفتند دچار این صدمه بزرگ شدند بنده لازم می دانم این مجلس را ختم نموده و مخصوص کنم باین حادثه ناگوار و گمانم این است که آقایان نمایندگان هم با من هم عقیده باشند که این جلسه را با کمال اسف ختم کنیم و جلسه آتیه همان روز پنجشنبه خواهد بود .

(در این موقع رئیس حرکت کرده مجلس یک ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب ختم شد)

جلسه ۲۰۸

صورت مشروح روز پنجشنبه

۹ شهر صفر ۱۳۲۹

مجلس ابتداء خصوصی و یک ساعت ونیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای منیر السلطنه نایب رئیس علناً تشکیل شد .

صورت مجلس روز شنبه (۴) و سه شنبه (۷) را آقای معاضد الملک قرائت نمود .

(غائبین جلسه شنبه ۴)

مستشار الدوله . وحید الملک . حاج میر کریم خان بدون اجازه
اسان الحکماه . کاشف . دهخدا با اجازه
غائب دکتر امیرخان . آقا صید محمد رضا .